

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

Į S A K Y M A S
DĖL ŽALIOSIOS GIRIOS GAMTOTVARKOS PLANO PATVIRTINIMO

2007 m. gegužės 30 d. Nr. D1-304
Vilnius

Vadovaudamasis Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 709 (Žin., 2004, Nr. [93-3409](#)), 41 punktu:

1. T v i r t i n u Žaliosios girios gamtotvarkos planą (pridedama).

2. P a v e d u:

2.1. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Generalinei miškų urėdijai prie Aplinkos ministerijos koordinuoti joms pavaldžių institucijų veiklą, įgyvendinant šio įsakymo 1 punktu patvirtintame gamtotvarkos plane numatytas priemones;

2.2. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos užtikrinti planavimą lėšų, reikalingų priemonėms, numatytoms šio įsakymo 1 punktu patvirtintame gamtotvarkos plane, už kurių įgyvendinimą atsakinga Krekenavos regioninio parko direkcija;

2.3. Generalinei miškų urėdijai prie Aplinkos ministerijos užtikrinti valstybės įmonės Panevėžio miškų urėdijos privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų lėšų, kuriomis reikia finansuoti atitinkamas priemones, numatytas šio įsakymo 1 punktu patvirtintame gamtotvarkos plane, planavimą.

APLINKOS MINISTRAS

ARŪNAS KUNDROTAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2007 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. D1-304

ŽALIOSIOS GIROS GAMTOTVARKOS PLANAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Žaliosios girios gamtotvarkos planas (toliau – Gamtotvarkos planas) parengtas paukščių apsaugai svarbiai teritorijai vadovaujantis Reikalavimų gamtotvarkos plano aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-645 (Žin., 2004, Nr. [184-6807](#); 2006, Nr. [124-4711](#)). Prie šio Gamtotvarkos plano pridedama pagrindžiamoji informacija su joje esančiais brėžiniais ir priedais, kurią parengė PHARE 2002 m. programos projekto „Tvarkymo planų Lietuvos saugomoms teritorijoms parengimas“ EUROPEAID/113516/D/SV/LT ekspertai, išsamiai aprašanti, paaiškinanti Gamtotvarkos plano sprendimus (toliau – Pagrindžiamoji informacija), ir taikoma tiek, kiek reikia jiems pagrįsti. Pagrindžiamoji informacija skelbiama Aplinkos ministerijos tinklalapyje [www. am. lt/gamtotvarka](http://www.am.lt/gamtotvarka).

II. TERITORIJOS BŪKLĖS APRAŠYMAS IR ĮVERTINIMAS

2. Žaliosios girios paukščių apsaugai svarbios teritorijos (toliau – Žaliosios girios PAST) ribos sutampa su Žaliosios girios biosferos poligono, kuris įsteigtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. D1-629 „Dėl Adutiškio–Guntauninkų miškų, Gedžiūnų miško, Gubernijos miško, Padauguvos miško, Plinkšių miško, Rūdninkų girios, Šimonių girios, Taujėnų–Užulėnio miškų ir Žaliosios girios biosferos poligonų įsteigimo, jų nuostatų ir ribų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [181-6713](#)), ribomis. Žaliosios girios biosferos poligonui paukščių apsaugai svarbios teritorijos statusas buvo suteiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 431 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 8 d. nutarimo Nr. 399 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“ pakeitimo“ (Žin., 2005, Nr. [52-1742](#)).

3. Žaliosios girios PAST yra Panevėžio apskrityje, Panevėžio ir Kupiškio rajonų savivaldybėse. Teritorijos plotas – 14 172,62 ha.

Teritoriją beveik iš visų pusių supa daugiausia nedideli ir vidutinio dydžio tarp laukų išsidėstę miškai. Žaliosios girios PAST vyrauja miškai (88% arba 12 546 ha). Likusioji teritorijos dalis yra atviri plotai. Dirbamos žemės plotai su natūralios augalijos intarpais užima mažiau negu 10% viso PAST ploto.

4. Žalioji giria yra vienas didžiausių Šiaurės Lietuvos miškų masyvų. Be šios girios biosferos poligone dar yra Vosniūnų miškas (Panevėžio rajono savivaldybė) ir Kiaulėdžių miškas (Kupiškio rajono savivaldybė). Didelę biosferos poligono dalį užima valstybinis Žaliosios girios botaninis–zoologinis draustinis, jo plotas – 3102,65 ha. Draustinis įsteigtas 1960 m.

5. Vienas svarbiausių Žaliosios girios biosferos poligono įsteigimo tikslų – išsaugoti į 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos (toliau – Paukščių direktyva) I priedą įrašytų juodųjų gandrų (*Ciconia nigra*), vapsvaėdžių (*Pernis apivorus*) ir žvirblinių pelėdų (*Glaucidium passerinum*) perinčias populiacijas. Žaliosios girios PAST nustatyta ketvirta pagal dydį šalyje vapsvaėdžių ir žvirblinių pelėdų vietinė populiacija. Čia taip pat užregistruotos svarbios kitų į Paukščių direktyvos I priedą įtrauktų paukščių rūšių vietinės populiacijos, kurios pagal jų dydį neatitinka paukščių apsaugai svarbių teritorijų išskyrimo kriterijų, tačiau yra svarbios siekiant užtikrinti šių rūšių nacionalinių populiacijų palankią apsaugos būklę: jerubių (*Bonasia bonasia*), gervių (*Grus grus*), lutučių (*Aelgolius funereus*), pilkųjų meletų (*Picus canus*), juodųjų meletų (*Dryocopus martius*), tetervinų (*Tetrao tetrix*) ir lėlių (*Caprimulgus europaeus*).

6. Žaliosios girios PAST dar sutinkamos kitos 12 paukščių rūšių, kurios nurodytos Paukščių direktyvos I priede ir (ar) į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašė (toliau – Lietuvos raudonoji knyga), patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. [100-4506](#); 2005, Nr. [76-2784](#)) – mažasis erelis rėksnys (*Aquila pomarina*), griezlė (*Crex crex*), nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*), pievinė lingė (*Circus pygargus*), švygžda (*Porzana porzana*), balinė pelėda (*Asio flammeus*), Uldukas (*Columba oenas*), baltnugaris genys (*Dendrocopos leucotos*), tripirštis genys (*Picoides tridactylus*), lygutė (*Lullula arborea*), mažoji musinukė (*Ficedula parva*) ir paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*), kurių vietinės populiacijos yra palyginti mažos.

Teritorijoje aptinkamos keturios žinduolių rūšys, įtrauktos į Lietuvos raudonąją knygą ir (ar) 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir floros bei faunos apsaugos II, IV arba V priedus: lūšis (*Lynx lynx*), bebras (*Castor fiber*), vilkas (*Canis lupus*) ir baltasis kiškis (*Lepus timidus*).

7. Žaliosios girios PAST didžioji dalis žemės – 74,8% (10 604 ha) – yra valstybės nuosavybė. Saugomų rūšių paukščių veisimosi vietos nustatytos vien valstybiniuose miškuose.

8. Didžiausias grėsmes saugomų rūšių paukščiams sukelia prieš keletą dešimtmečių įvykdytas miško nusauginimas, dėl kurio kinta buveinių hidrologinės sąlygos, plėšrūnų populiacijų pagausėjimas, vis didėjantis antropogeninis trikdymas.

III. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

9. Gamtotvarkos plano tikslas – numatyti būdus ir priemones, kaip ilgą laiką išsaugoti ar pagausinti čia gyvenančių vapsvaėdžių, žvirblinių pelėdų ir juodųjų gandrų vietos populiacijas. Įgyvendinant Gamtotvarkos planą, siekiama sudaryti sąlygas teritorijoje nuolat perėti ne mažiau kaip 9 poroms vapsvaėdžių, 7–12 porų žvirblinių pelėdų ir 5 poroms juodųjų gandrų.

10. Gamtotvarkos plano tikslui pasiekti numatomi šie uždaviniai:

10.1. gerinti saugomų paukščių rūšių buveinių būklę siekiant sudaryti jiems palankesnes gyvenimo (perėjimo, mitybos) sąlygas;

10.2. sumažinti vietines miškinių kiaunių ir kranklių populiacijas, ateityje neleisti joms padidėti;

10.3. sumažinti antropogeninį trikdymą;

10.4. informuoti visuomenę, vietos gyventojus ir kitus suinteresuotus asmenis apie teritorijos gamtines vertybes ir apsaugos poreikius.

IV. GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

11. Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo planas:

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingos institucijos	Priemonės įvykdymo terminas arba periodiškumas	Priemonių finansavimo ir įgyvendinimo prioritetai ¹
1. Gerinti saugomų paukščių rūšių buveinių būklę siekiant sudaryti jiems palankesnes gyvenimo (perėjimo, mitybos) sąlygas	1.1. Parengti rekomendacijas ir informuoti apie jas valstybinių ir privačių miškų savininkus ir valdytojus, siūlant: – nekirsti storesnių nei 20 cm sausų medžių; – nekirsti brandžių medžių, kurie auga nebrandžiuose medynuose; – ugdomaisiais kirtimais žvirblinių pelėdų maitinimosi vietose formuoti mišrius eglės medynus su ne mažesne kaip 20% lapuočių priemaiša (iš viso 262 ha plote); – teritorijoje nenaudoti pesticidų	Krekenavos regioninio parko direkcija	2007–2016 metai	II

	1.2. Išskirti vapsvaėdžiams dirbtinius lizdus išskirtose šių paukščių veisimosi vietose (18 lizdų)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008 metai	I
	1.3. Išskirti juodiesiems gandrms dirbtinius lizdus išskirtose šių paukščių veisimosi vietose (11 lizdų)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008 metai	I
	1.4. Išskirti žvirblinėms pelėdoms inkilus su specialiomis apsaugomis nuo miškinų kiaunių, išskirtose žvirblinių pelėdų veisimosi vietose (14 vnt.)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008 metai	I
	1.5. Parengti specialų PAST hidrologinio režimo atstatymo techninį projektą	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008–2009 metai	I
	1.6. Įgyvendinti hidrologinio režimo atstatymo projektą	VĮ Panevėžio miškų urėdija	2009–2012 metai	I
2. Sumažinti vietines miškinų kiaunių ir kranklių populiacijas bei ateityje neleisti joms padidėti	2.1. Vykdyti teritorijoje supaprastintą plėšrūnų apskaitą (miškinės kiaunės skaičiuojant žiemą pagal pėdsakus, o kranklius pavasarį pagal užimtus lizdus)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2007–2016 metai	I
	2.2. Įsigyti miškinėms kiaunėms ir kitiems plėšrūnams skirtų gyvagaudžių spąstų (100 vnt.)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008 metai	I
	2.3. Sudaryti sutartis su medžioklės plotų naudotojais, kad gyvagaudžiais spąstais būtų gaudomos miškinės kiaunės ir kiti plėšrūnai	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008–2016 metai	I
	2.4. Organizuoti kranklių gausos reguliavimą (rugsėjo–sausio mėn.), gaunant atitinkamą leidimą ir sudarant sutartis su medžioklės plotų naudotojais	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008–2016 metai	I
3. Sumažinti antropogeninį trikdymą	3.1. Pateikti pasiūlymus Panevėžio ir Kupiškio rajonų savivaldybėms dėl lankytojų lankymosi miške apribojimų retųjų paukščių veisimosi metu ir įrengti miško kelių užtvaras, kad kovo–liepos mėn. veisimosi ir veisimosi vietų apsaugos zonose nevažinėtų lankytojai. Pastatyti eismo apribojimui skirtus 15 ženklų (prie visų biosferos poligono teritoriją kertančių svarbesnių kelių)	VĮ Panevėžio miškų urėdija, Krekenavos regioninio parko direkcija	2007–2008 metai	II
	3.2. Pateikti rekomendacijas miškų valdytojams ir savininkams dėl miškų ūkio darbų, kad būtų kuo mažiau trikdomi paukščiai jų veisimosi metu (kovo–birželio mėn.)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2007–2016 metai	II
4. Informuoti visuomenę, vietos gyventojus ir kitus suinteresuotus asmenis apie teritorijos gamtines vertybes ir apsaugos poreikius	4.1. Įrengti informacinį stendą apie teritorijos gamtines vertybes ir apsaugos poreikius (1 vnt.)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2007 metai	II
	4.2. Išleisti informacinį lankstinuką apie Žaliosios girios PAST biologines vertybes (3000 egzempliorių tiražu)	Krekenavos regioninio parko direkcija	2008 metai	II

¹ Priemonių svarba: I – labai svarbios, II – svarbios, III – mažiau svarbios.

V. GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖS ĮGYVENDINANTYS ASMENYS IR JŲ FUNKCIJOS

12. Šio Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimą koordinuoja Krekenavos regioninio parko direkcija. Ji atsakinga už Žaliosios girios PAST palankios apsaugos būklės užtikrinimą ir

saugomų gamtos objektų priežiūrą. VĮ Panevėžio miškų urėdija plėtoja kompleksinę miškų ūkio veiklą valstybiniuose miškuose, atsako už Žaliosios girios PAST valstybinių miškų išteklių tvarkymą ir naudojimą. Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamentas yra atsakingas už bendrą gamtos ir natūralių gamtinių resursų apsaugą ir kontrolę Žaliosios girios biosferos poligono teritorijoje. Gamtotvarkos plano 1.2–1.4 priemonėse numatytus dirbtinių lizdų kėlimo darbus atlieka Krekenavos regioninio parko direkcija (pasitelkdama patirtį turinčius Lietuvos ornitologų draugijos narius), suderinusi su (ir/arba dalyvaujant) VĮ Panevėžio miškų urėdija. 3.1 priemonėje numatytiems kelių užtvarams įrengti siūloma siekti Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skiriamos paramos pelno nesiekiančioms investicijoms miškuose (organizuojant šios priemonės įgyvendinimą Krekenavos regioninio parko direkcija teikia metodinę paramą VĮ Panevėžio miškų urėdijai, rengiant paraišką finansavimui iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai 2007–2013 m. gauti). Gavus finansavimą, šią priemonę įgyvendina VĮ Panevėžio miškų urėdija.

VI. LĖŠŲ POREIKIS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖMS ĮGYVENDINTI

13. Preliminarus lėšų poreikis Gamtotvarkos plane numatytoms priemonėms įgyvendinti pateikiamas Pagrindžiamojame informacijoje. Pagrindiniai šiame Gamtotvarkos plane numatytų priemonių finansavimo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai lėšos, VĮ Panevėžio miškų urėdijos privalomiesiems miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbams (tarp jų aplinkosauginiams objektams tvarkyti) skiriamos lėšos, taip pat kitos teisės aktų nustatyta tvarka gautos lėšos.

VII. GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLINIMAS IR STEBĖSENA (MONITORINGAS)

14. Gamtotvarkos planas turi būti periodiškai peržiūrimas, siekiant patikslinti jį atsižvelgiant į realų gamtotvarkos priemonių poveikį, atsiradusius naujus veiksnius ir siekiant įvertinti Gamtotvarkos plano įgyvendinimo rezultatus ir efektyvumą. Duomenys, surinkti pagal Valstybinės aplinkos monitoringo 2005–2010 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 7 d. nutarimu Nr. 130 (Žin., 2005, Nr. [19-608](#)), reikalavimus, ir informacija apie teritorijoje atliktus gamtotvarkos darbus turi būti naudojami kaip Gamtotvarkos plano peržiūros pagrindas.

15. Gamtotvarkos plano peržiūra atliekama kas 3 metai ir parengiama peržiūros ataskaita.

16. Už Gamtotvarkos plano peržiūrą atsakinga Krekenavos regioninio parko direkcija. Prieš atliekant peržiūrą rekomenduojama gauti mokslininkų, jeigu jie vertino saugomų paukščių rūšių vietinės populiacijas ir šių rūšių buveinių būklę, kitų suinteresuotų asmenų ar institucijų pastabas ir rekomendacijas. Gamtotvarkos plano peržiūros ataskaitas rengia ir Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos teikia Krekenavos regioninio parko direkcija.

17. Atliekant Gamtotvarkos plano peržiūrą, įvertinama:

17.1. Gamtotvarkos plano uždavinių įgyvendinimas. Jei uždaviniai neįgyvendinti, nurodomos neįgyvendinimo priežastys;

17.2. iškeltų uždavinių ir esamos situacijos atitikimas;

17.3. Gamtotvarkos plane numatytų priemonių finansavimas;

17.4. monitoringo duomenų analizė;

17.5. suinteresuotų asmenų indėlis, pasiekti susitarimai ir kt.;

17.6. pasiekti rezultatai;

17.7. būtini Gamtotvarkos plano priemonių pakeitimai ir papildymai.

18. Svarbiausias Gamtotvarkos plano priemonių efektyvaus įgyvendinimo rodiklis yra stabilios arba gausėjančios saugomų paukščių rūšių (vapsvaėdžio, juodojo gandro ir žvirblinės pelėdos) populiacijos.